

Onderzoek uitgevoerd door
Intomart GfK bv
te Hilversum

in opdracht van

Sociaal en Cultureel Planbureau
Den Haag

Hilversum, oktober 2006
Remko van den Dool/12.478

**VELDWERKVERSLAG
TIJDSBESTEDINGSONDERZOEK
2005 (OUDE STIJL)**

Auteursrechten

De gehele rapportage is openbaar en voor belangstellenden op te vragen bij het Sociaal en Cultureel Planbureau te Den Haag of in te zien bij het Steinmetz Archief (ondergebracht bij het Nederlands Instituut voor Wetenschappelijke Informatiediensten - NIWI - van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen - KNAW - te Amsterdam).

INHOUD

			Pagina
HOOFDSTUK	1.	INLEIDING	7
	1.1	De steekproef	9
	1.3	Maatregelen om de respons te bevorderen	15
	1.4	Het verloop van het veldwerk	18
	1.5	Bewerking van de gegevens	21
	1.6	Ten slotte	22

BIJLAGEN:

1. Interviewerinstructies
2. Basisvragenlijst
3. Dagboek
4. Nummerlijst
5. Slotvragenlijst
6. Folder SCP
7. Gebruikte brieven
8. Frequentie overzicht

1. INLEIDING

In dit onderzoeksverslag van het onderzoek Tijdsbesteding in Nederland worden na deze inleiding de volgende zaken besproken:

- de steekproef;
- maatregelen om de respons te bevorderen;
- het verloop van het veldwerk;
- bewerking van de gegevens.

Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Sociaal en Cultureel Planbureau te Den Haag. Het onderzoek is vanaf 1975 elke vijf jaar uitgevoerd door Intomart GfK. Deze meting is de laatste meting die vijfjaarlijks wordt uitgevoerd. Vanaf begin 2006 start het SCP een continu onderzoek naar de tijdsbesteding in Nederland. In de communicatie wordt het onderhavige onderzoek TBO 2005 Oude Stijl genoemd, het nieuwe TBO Nieuwe Stijl.

De doelgroep van dit onderzoek is de Nederlandssprekende bevolking van 12 jaar en ouder. Voor het onderzoek is een representatieve, landelijk gespreide steekproef van personen getrokken.

Na het eerste mondelinge (basis) gesprek is de respondenten gevraagd gedurende één week een dagboek bij te houden van hun tijdsbesteding. Met de zogenaamde Nummerlijst moesten activiteitcodes worden bijgezocht en in het dagboek worden ingevuld. Na de dagboekweek volgde opnieuw een mondelinge gesprek. In dit (slot) gesprek werden aanvullende vragen gesteld en werd het dagboekje ingenomen en gecontroleerd.

De mondelinge interviews bestaan voor het grootste deel uit standaard vragen waardoor vanaf 1975 een continu tijdsbeeld ontstaat van de tijdsbesteding in Nederland. De opzet van het dagboek is identiek gebleven. De beschreven activiteiten in de Nummerlijst zijn sinds 1975 steeds verder uitgebreid. Zo zijn voor de meting van 2005 vele computergerelateerde activiteiten in deze lijst opgenomen.

Het volgende overzicht geeft een aantal algemene gegevens over het onderzoek weer.

- Het veldwerk van het onderzoek is uitgevoerd door een dochter van Intomart GfK, te weten United Fieldword Organisation ofwel UFO (hetzelfde adres als Intomart GfK).
- Verantwoordelijk voor de daadwerkelijke uitvoer van het veldwerk bij UFO waren de heer M. van Dijk en mevrouw J. van Ammers. Voor Intomart GfK was de heer R. van den Dool verantwoordelijk voor de uitvoering. De algehele verantwoordelijkheid voor het onderzoek lag bij de heer J. Both.
- Het veldwerk voor het basisinterview liep van 1 augustus 2005 tot en met 4 oktober 2005. De dagboekweken liepen of van 2 tot en met 8 oktober of van 9 tot en met 15 oktober (een respondent werd aan één week toegewezen). Het veldwerk voor het

slotinterview liep van 10 oktober tot en met 14 november 2005. Door de twee verschillende dagboekweken overlappen de genoemde perioden elkaar enigszins.

- Het aantal respondenten dat aan de drie fasen heeft deelgenomen bedraagt 2.188. In totaal zijn 6.303 adressen benaderd voor het basisinterview. Daarvan hebben 2.892 toegezegd deel te nemen aan de drie onderzoeksfasen. Het aantal gehouden slotinterviews is 2.222. Uiteindelijk is de verdeling over de twee dagboekweken: 49 procent voor week 40 en 51 procent voor week 41;
- De respons van de drie fasen van het onderzoek bedraagt 37 procent, in 2000 was de respons 25%. Doordat de steekproef was ontworpen voor een respons van 30 procent is met een vaste procedure van uitputting van de steekproef het aantal gerealiseerde interviews hoger uitgekomen dan de beoogde 1.800;
- Het SCP heeft in haar databestand van de eerder genoemde 2.188 respondenten die de drie fasen van het onderzoek hebben doorlopen, er 24 niet opgenomen vanwege onvoldoende ingevulde dagboekjes. Verder hebben zij 40 respondenten waarvan geen slotinterview beschikbaar was maar wel het basisinterview en een compleet dagboekje wel meegenomen. Derhalve bestaat het databestand van het SCP uit 2.204 respondenten.

1.1 De steekproef

De basisgedachte van de steekproef voor het onderzoek Tijdsbesteding is een zo goed mogelijke afspiegeling van de Nederlandssprekende bevolking van 12 jaar of ouder. Doordat het Centraal Bureau van de Statistiek aan dit onderzoek meewerkt, kon via deze instelling een steekproef uit de gemeentelijke bevolkingsadministraties worden getrokken. De eis van het voldoende Nederlands spreken werd door de interviewer vastgesteld of door een huisgenoot van de beoogde respondent.

In het streven naar een zo goed mogelijke afspiegeling is er een beperking. Deze beperking heeft te maken met de gekozen veldwerkmethode (face-to-face). Het is vanwege de reiskosten namelijk te kostbaar om respondenten voor een vraaggesprek te bezoeken die volledig willekeurig over het land zijn gespreid.

Methode van clustering van de adressen

Om de reiskosten voor interviewers te beperken liggen clusters van adressen in bepaalde gebieden voor de hand. Voor dit onderzoek is ervoor gekozen om de viercijferige postcodes als clustereenheid te gebruiken. In totaal zijn voor het onderzoek 450 postcodegebieden volgens een willekeurige procedure geselecteerd uit bijna 4.000 in Nederland voorkomende postcodegebieden. In 2000 is een andere methode gebruikt om te clusteren, namelijk op gemeenteniveau. Deze methode is minder fijnmazig en leidt tot soms arbitraire beslissingen over het aantal clusters per gemeente. Dit gold met name voor middelgrote gemeenten. Ook de keuze van plattelandsgebieden is met deze methode veel minder te verantwoorden.

Selectiemethode postcodegebieden

De postcodegebieden zijn geselecteerd uit een matrix van vijf stedelijkheidsklassen en vijf regio's. Zo ontstonden 25 steekproefcellen. De stedelijkheidsklassen geven de mate van stedelijkheid weer van niet stedelijk tot zeer sterk stedelijk en zijn gebaseerd op het aantal inwoners gedeeld door de oppervlakte van een postcodegebied. Elke steekproefcel kreeg het aantal postcodegebieden toegewezen naar rato van het landelijke aandeel in de bevolking van 10 jaar en ouder in die cel. Gegevens van het aantal inwoners van 12 jaar en ouder waren niet per postcodegebied beschikbaar, daarom is gekozen voor de meest overeenkomende categorie.

Selectie postcodegebieden per steekproefcel

Op basis van een bestand met postcodegegevens zijn de postcodes geselecteerd. Per steekproefcel zijn de postcodes gesorteerd op de omvang van de bevolking van 10 jaar en ouder (van weinig naar veel). Op basis van deze sortering is per postcode een cumulatief aantal bewoners vastgelegd. Vervolgens is per steekproefcel het totaal aantal bewoners gedeeld door het aantal toegewezen postcodegebieden van de steekproefcel. Dit getal is de stapgrootte. Door per klasse willekeurig een startwaarde te kiezen (kleiner dan de stapgrootte) kan de selectie beginnen.

- Begonnen wordt bovenaan het bestand (dus met het kleinste aantal inwoners). Het eerste geselecteerde postcodegebied wordt met de startwaarde bepaald. Het is de postcode waarin het cumulatief aantal bewoners van de startwaarde valt. Als de startwaarde bijvoorbeeld 13.000 groot is, de eerste vijf postcodes hebben samen 10.000 inwoners en de zesde 4.000 dan valt de keuze op het zesde postcodegebied: hier valt de 13.000-ste bewoner in.
- De tweede geselecteerde postcode wordt bepaald door bij de startwaarde de stapgrootte op te tellen.
- Voor elke volgende postcodeselectie wordt steeds de stapgrootte opgeteld net zo lang totdat alle postcodes in de betreffende steekproefcel zijn geselecteerd.

De hiervoor beschreven procedure zorgt ervoor dat ook heel kleine gebieden in de steekproef zijn vertegenwoordigd. Dit zijn doorgaans gebieden waar de woondichtheid zeer laag is: hier en daar een boerderij. Andersom zitten postcodegebieden met veel inwoners met een grote zekerheid in de selectie. Opgemerkt moet worden dat geen enkel postcodegebied 100 procent kans had om geselecteerd te worden aangezien de stapgrootte altijd boven het maximaal aantal inwoners per postcodegebied ligt.

Keuze steekproefomvang

De opdracht voor de interviewers was om de steekproef zo goed mogelijk uit te putten. Een target per postcodegebied was er dus niet. Voor de berekening van het aantal benodigde respondenten is uitgegaan van een respons van 30 procent. Daarnaast is een extra marge aangehouden van ongeveer vijf procent om voor niet/bestaande adressen en niet goed Nederlands sprekenden te kunnen compenseren. Daarbovenop is een reserve steekproef getrokken aangezien vooraf niet duidelijk was of de 30 procent gehaald zou worden. Deze (niet gebruikte) reserve bestond uit 1.575 personen.

De doelstelling was om 1.800 complete deelnames aan de drie fasen van het onderzoek te realiseren. Gezien de verwachte respons zijn 6.000 personen geselecteerd plus vijf procent (6.303) vanwege de verwachte uitval.

Het aantal getrokken personen per postcodegebied verschilde naar stedelijkheid omdat verondersteld is dat de respons in de stedelijke gebieden lager zou liggen. Voor sterk stedelijke gebieden is 1,2 keer het gemiddelde genomen, voor zeer sterk stedelijke gebieden 1,35 keer. Naar regio is geen onderscheid gemaakt naar het aantal te trekken personen.

In een steekproefcel is zoveel mogelijk hetzelfde aantal personen per postcodegebied getrokken. Aangezien het gemiddeld aantal personen in een klasse per postcode in geen enkel geval precies op het gemiddelde uitkwam varieerde het aantal met één. Voor de meeste gebieden betrof dat 12 of 13 personen, voor sterk stedelijke gebieden 15 of 16 en voor zeer sterk stedelijke gebieden 17 (een paar 16).

Steekproeftrekking

De uiteindelijke steekproef is getrokken door het CBS op basis van de A-nummers. De gemeenten die bij de 450 postcodegebieden horen, hebben op basis van deze nummers de bijbehorende NAW van de geselecteerde burgers gegevens geleverd. Eén gemeente kon geen steekproef aanleveren (Brunssum, 1 postcode). Hierdoor zijn geen 450 maar 449 postcodegebieden in het onderzoek betrokken. In een postcodegebied van de gemeente Sneek bleken minder personen te wonen dan gevraagd werd (8626, Offingawier, 4 te weinig). In de postcodes 5363, 5282, 9401, 7414, 8447 kwam er steeds één persoon te kort.

De steekproef is georganiseerd door het Centraal Bureau van de Statistiek (CBS) in Voorburg. Zij hebben via een geautomatiseerd systeem toegang tot een tiende deel van de bevolkingsadministraties van de Nederlandse gemeenten. Deze groep wordt door het CBS ook voor eigen onderzoek benaderd. Gezien de omvang van deze groep (1,4 miljoen van 10 jaar of ouder) is de kans klein dat de geselecteerde deelnemers ook voor ander onderzoek is benaderd. Bovendien wordt het deel van de bevolking wat benaderd kan worden regelmatig ververs.

Overigens heeft het CBS de bewoners van instituten niet in hun steekproef zitten (in 2000 waren deze bewoners ook niet vertegenwoordigd). Ook hebben zij maximaal één respondent per huishouden geselecteerd.

Steekproefverdelingen

In de volgende overzichten zijn een aantal gegevens opgenomen met betrekking tot de steekproef en de respons (geschoond, zie verderop voor uitleg). Uitgangspunt zijn complete gesprekken, dus respondenten die de drie onderzoeksfases hebben doorlopen.

Tabel 1: Steekproefgegevens en respons

Percentage inwoners Nederland van 10 jaar of ouder (stand 2004)

	niet stedelijk	weinig stedelijk	matig stedelijk	sterk stedelijk	zeer sterk stedelijk	totaal
3 grote agglomeraties	0,2%	0,4%	0,8%	3,4%	10,6%	15,3%
Overig west	3,5%	4,8%	6,4%	9,2%	5,1%	29,0%
Noord	4,4%	2,5%	1,6%	1,1%	0,8%	10,5%
Oost	4,5%	6,2%	4,8%	4,7%	0,8%	20,9%
Zuid	5,8%	5,9%	6,0%	5,1%	1,6%	24,3%
totaal	18,4%	19,9%	19,5%	23,4%	18,8%	100,0%

Percentage complete gesprekken

	niet stedelijk	weinig stedelijk	matig stedelijk	sterk stedelijk	zeer sterk stedelijk	totaal
3 grote agglomeraties	0,2%	0,2%	0,5%	2,9%	9,4%	13,3%
Overig west	2,9%	4,7%	5,7%	10,9%	6,4%	30,5%
Noord	5,7%	2,8%	1,5%	1,5%	1,3%	12,8%
Oost	5,3%	6,0%	4,2%	4,5%	0,7%	20,8%
Zuid	5,5%	4,6%	5,1%	5,5%	1,9%	22,6%
totaal	19,7%	18,3%	17,1%	25,2%	19,7%	100,0%

Vershil % Nederlanders minus % geslaagde gesprekken per cel

	niet stedelijk	weinig stedelijk	matig stedelijk	sterk stedelijk	zeer sterk stedelijk	totaal
3 grote agglomeraties	0,0%	0,2%	0,2%	0,5%	1,1%	2,0%
Overig west	0,6%	0,1%	0,6%	-1,7%	-1,4%	-1,7%
Noord	-1,2%	-0,3%	0,2%	-0,4%	-0,5%	-2,2%
Oost	-0,7%	0,2%	0,6%	0,2%	0,0%	0,3%
Zuid	0,3%	1,3%	0,9%	-0,4%	-0,4%	1,6%
totaal	-1,1%	1,5%	2,5%	-1,8%	-1,1%	0,0%

(geschoonde) Respons per steekproefcel

	niet stedelijk	weinig stedelijk	matig stedelijk	sterk stedelijk	zeer sterk stedelijk	totaal
3 grote agglomeraties	50%	18%	36%	29%	28%	29%
Overig west	33%	38%	36%	40%	38%	38%
Noord	54%	48%	42%	48%	44%	49%
Oost	47%	38%	38%	33%	33%	39%
Zuid	38%	30%	35%	36%	38%	35%
totaal	43%	37%	37%	37%	32%	37%

De voorgaande gegevens tonen het verschil in de beoogde steekproef en de uiteindelijke steekproef. De oorspronkelijke aanname dat de respons sterk naar stedelijkheid verschilt, komt minder uit dan verwacht. Daartegenover staat dat de respons wel duidelijk verschilt naar regio, het Noorden springt er in positieve zin uit, de grote steden in negatieve zin.

Respons op respondentniveau

De (geschoonde) respons van de steekproef komt uit op 37 procent van alle drie de onderzoeksfasen.

De volgende tabel geeft de steekproefverantwoording van de steekproefadressen voor de schoning op een aantal categorieën weer. Het slotinterview heeft als basis het aantal geslaagde gesprekken van het basisinterview.

Tabel 2: Gedetailleerde responsgegevens op basis van de steekproef

	Basisinterview		Slotinterview	
	%	aantal	%	aantal
Volledig gesprek	46%	2.892	76%	2.188
Niet thuis	9%	583	0%	10
Niet benaderd	0%	4	2%	53
Geselecteerde respondent niet thuis	1%	44	0%	2
Afwezig ondanks afspraak	0%	8	0%	11
Afspraak	0%	10	0%	5
Niet bestaand adres *	1%	78	0%	2
Bedrijf of instelling *	0%	9	0%	0
Onbereikbaar	2%	105	0%	5
Verhuisd *	1%	79	0%	0
Ziekte/gehandicapt *	2%	92	0%	0
Taalproblemen *	2%	91	0%	0
Geen deelname: zegt geselecteerde respondent	25%	1.600	7%	200
Geen deelname: zegt ander/deuropener	7%	418	1%	21
Weigert via brief/telefoon	5%	290	3%	76
<i>Alleen relevant voor slotinterview:</i>				
Dagboek onvoldoende ingevuld (vastgesteld door interviewer): geen slotgesprek	-	-	8%	245
Dagboek na afname slotinterview afgekeurd	-	-	1%	34
Slotinterviews verloren (defecte pc)	-	-	1%	38
Dit is niet de juiste persoon	-	-	0%	2
totaal	100%	6.303	100%	2.892

De volgende groepen zijn voor de geschoonde gegevens uit de responsbasis weggelaten (weergegeven met een * in voorgaande tabel):

- bedrijven/instellingen;
- niet-bestaande adressen/niet-bewoonde woningen;
- personen waarmee vanwege taalproblemen geen gesprek mogelijk bleek;
- personen waarmee vanwege ziekte geen gesprek mogelijk bleek.

De volgende tabel geeft de geschoonde respons weer. Van een aantal respondenten is ondanks de afname van een slotinterview geen dagboek beschikbaar. Hierdoor neemt het totaal aantal gerealiseerde gesprekken enigszins af.

Tabel 3: Geschoonde responsgegevens basis- en slotinterview

	TBO 2005	
	%	aantal
Niemand thuis/Niemand neemt op	10%	583
Geselecteerde respondent niet thuis	1%	44
Afspraak	0%	18
Alleen deelname basisinterview	11%	670
Dagboek na afname slotinterview afgekeurd	1%	34
Volledige deelname (ook slotinterview)	37%	2.188
Geen deelname: zegt geselecteerde respondent	27%	1.600
Geen deelname: zegt ander/deuropener	7%	418
Respondent onbereikbaar	2%	105
Weigert n.a.v. brief/via helpdesk	5%	290
<i>Geschoonde steekproef basis (totaal)</i>	100%	5.950

In haar databestand hanteert het SCP een andere benadering van de respons. In het volgende overzicht is weergegeven hoe haar bestand is opgebouwd.

Tabel 4: Geschoonde responsgegevens: opname databestand van SCP

	TBO 2005	
	%	aantal
Volledige deelname: 3 fasen		2.188
- minus: Dagboekjes door het SCP niet opgenomen in het databestand		-24
+ plus: Geen slotinterview maar wel compleet dagboek (voornamelijk vanwege kapotte PC)		40
Respons SCP databestand	37%	2.204

De respondenten die opgenomen zijn in het databestand hebben voor een deel dus geen slotinterview gehad. Dit zijn voor het overgrote deel mensen waarvan hun slotinterview op de laptop stond die de verloren is gegaan.

Respons naar dagboekweek

In het onderzoek konden de respondenten gedurende een week de dagboekjes invullen. Welke week dat zou is vooraf vastgelegd. Een deel van de respondenten gaf echter aan dat de bedoelde week echt niet uitkwam (de overstappers in de volgende tabel).

Tabel 5: Respons naar dagboekweek

	Week 40	Week 41
Verdeling in de steekproef, vooraf (rij %)	50%	50%
Uiteindelijke verdeling (% van de respons)	49%	51%
Overstappers (% van de respons)	4%	6%

Uiteindelijk heeft vijf procent van het aantal gerealiseerde interviews (inclusief dagboek en slotinterview) een andere, dan de vooraf bedoelde, invulweek benut.

1.2 Maatregelen om de respons te bevorderen

De steekproef kende vooraf de doelstelling om een respons van 30 procent of meer te halen.

Om de doelstelling te halen is voor de start van het onderzoek de wijze en frequentie van benaderen van de personen uitgewerkt (dit onderzoek is gebaseerd op een GBA steekproef van het CBS). Ook zijn responsbevorderende maatregelen doorgevoerd.

Responsbevorderende maatregelen

De respondenten die meewerkten aan de twee mondelinge interviews en een volledig ingevulde dagboek hebben ingeleverd kregen een beloning in de vorm van een cadeaubon (waarde € 20,-). Als beloning kon men ook voor een goed doel kiezen (gekozen door 15%).

De beloning is ook genoemd in de eerste brief van het Sociaal en Cultureel Planbureau aan alle geselecteerde personen. Samen met de brief was een folder over het onderzoek bijgevoegd. Om maximaal te profiteren van deze maatregelen werd zoveel mogelijk binnen twee weken na verzending van de brief het eerste contact met de respondenten gelegd.

Halverwege het veldwerk van het basisinterview kregen de reeds hun medewerking toegezegde deelnemers een herinneringsbrief waarin het onderzoek werd aangekondigd. Een dergelijke brief was noodzakelijk gezien de lange veldwerkperiode. De mensen die op 1 augustus hun medewerking toezegden, zouden anders pas vlak voor de dagboekweek weer iets van het onderzoek horen.

De mensen die halverwege het veldwerk nog niet benaderd waren, kregen ook een brief. In deze brief werd eraan herinnerd dat een interviewer binnenkort langs zou komen.

Tien dagen voor de start van de eerste dagboekweek (22 september) werden het dagboek en de nummerlijst met activiteitcodes toegestuurd aan de respondenten die hadden toegezegd deel te nemen (2.409). Zij kregen ook een brief. Voor de respondenten die tussen 22 september en hun dagboekweek (2 of 9 oktober) hun deelneming toezegden, is het materiaal tot soms één dag voor de start toegezonden (481 waarvan 50 in de 1e dagboekweek, bedoeld voor de 2e week). Vanaf een bepaald moment konden de deelnemers alleen nog maar meedoen met de tweede week van de dagboekweek.

Na de toezending van het onderzoeksmateriaal hebben de interviewers de respondenten opnieuw benaderd, indien mogelijk telefonisch. Het doel hiervan was hoofdzakelijk om de respondenten te motiveren. Daarnaast bleek soms het dagboekje niet te zijn aangekomen, deze werden nagestuurd.

Speciale behandeling kinderen

De groep kinderen van 12 tot 15 jaar kregen steeds aangepaste brieven. Daarnaast kregen hun ouders in een eigen envelop ook brieven (gericht aan de ouders/verzorgers van). In de eerste brief aan de ouders werd mede om hun toestemming voor de deelname van hun kind verzocht. Het pakket met het dagboek, de nummerlijst en de begeleidende brief is alleen aan het kind gestuurd. De uiteindelijke respons in deze groep was hoger dan bij de rest (61% versus 35%).

De wijze en frequentie van benaderen van de adressen

Voor het basisinterview moest zolang er geen contact met het woonadres van een respondent was, het adres minimaal vier keer worden bezocht. Het liefst zo goed mogelijk verspreid naar moment van de dag en binnen de week om een zo groot mogelijke trefkans te hebben. Het was na de vier contactpogingen toegestaan de respondent telefonisch te benaderen voor een afspraak. Van alle contactpogingen is bekend wanneer deze plaatsvonden en wat het resultaat was.

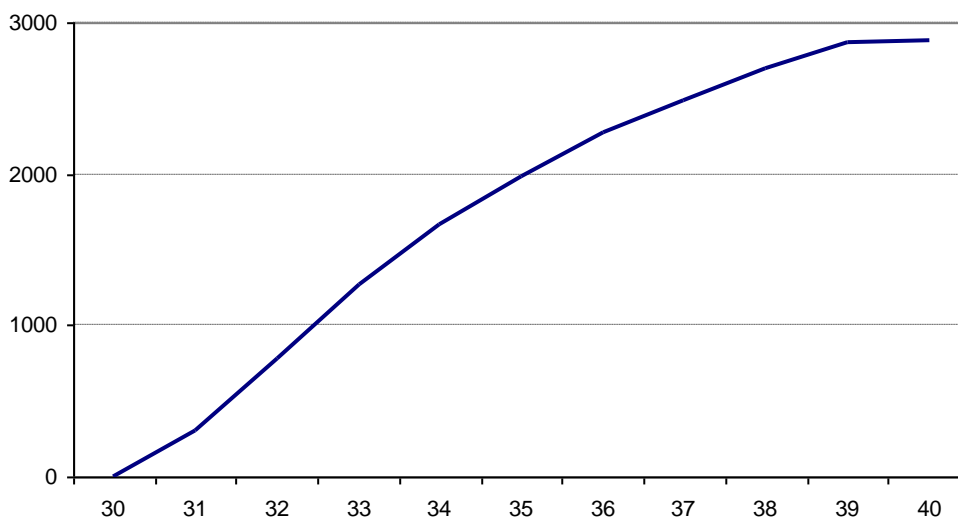
Indien een geselecteerde respondent niet wilde meewerken is geprobeerd een aantal korte vragen te stellen om een indruk van de (non)-respondent te krijgen. In 2000 is dit ook gebeurd. Gaf echter een huisgenoot van de geselecteerde respondent aan dat deze niet mee wilde werken, dan werden de vragen aan de huisgenoot (ofwel deuropener) gesteld. In totaal werkte ruim een derde van de niet-deelnemers mee aan deze nonresponsvragen (35%, 807 personen). Het SCP zal de nonrespons nader analyseren.

Tijdens het basisinterview werden al zo veel mogelijk afspraken vastgelegd voor het slotinterview, bij driekwart werd een afspraak vastgelegd. In principe zijn alle mensen die hun deelname hadden toegezegd benaderd voor het slotinterview. Ook van deze fase zijn de datum en de soort van de benodigde contacten vastgelegd.

Overzicht verloop veldwerk

De volgende grafiek laat het cumulatieve verloop in de tijd van het aantal basisgesprekken zien (weergegeven in weeknummers). In totaal zijn 2.887 basisgesprekken gevoerd.

Figuur 6: Realisatie cumulatieve respons afgezet tegen weeknummers

De volgende tabel geeft weer hoeveel contacten nodig waren voor een geslaagd gesprek.

Tabel 7: Benodigde inspanning per geslaagd gesprek, weergave in %

	basisinterview	slotinterview
	%	%
Eerste contact	28%	76%
Tweede contact	29%	19%
Derde contact	21%	4%
Vierde of meerdere contact	22%	1%

De volgende tabel laat het aantal contacten zien naar de eindstatus van het contact.

Tabel 8: Gemiddeld aantal contactpogingen naar eindstatus

	Volledig gesprek	Niet thuis	Geen interesse
basisinterview	2,5	4,4	2,2
slotinterview	1,3	2,9	1,5

De groep die niet thuis is aangetroffen is gemiddeld ruim vier keer bezocht.

1.3 Het verloop van het veldwerk

In deze paragraaf worden een aantal zaken met betrekking tot het veldwerk zelf besproken.

Veldwerkperiode

De veldwerkperiode voor de verschillende fasen van het onderzoek was als volgt:

- Basisinterviews: van 1 augustus 2005 tot en met 4 oktober 2005;
- Dagboekweken: van zondag 2 tot en met zaterdag 8 oktober *of* van zondag 9 tot en met zaterdag 15 oktober;
- Slotinterviews: van 10 oktober 2005 tot en met 14 november 2005. Sommige deelnemers aan de eerste dagboekweek werden tijdens het veldwerk van de tweede groep deelnemers al benaderd.

Vastleggen van de gegevens

De interviewers hebben alle gegevens van de contactpogingen, de nonresponsvragen en de antwoorden op de vragen van het onderzoek zelf in een draagbare computer opgeslagen. De vragen van het onderzoek zelf zijn direct ingevoerd in de computer. De nonrespons gegevens zijn eerst op papier genoteerd. Hiervoor waren vragenlijstformulieren meegegeven aan de interviewers.

Speciale gebeurtenissen tijdens het veldwerk

De volgende gebeurtenissen kunnen een rol hebben gespeeld tijdens het veldwerk van het onderzoek (1 augustus 2005-14 november 2005):

- Op donderdag 27 oktober 2005 werd in de Volkskrant van die dag, op een van de cultuurpagina's, kritiek geuit op het Tijdsbestedingsonderzoek door Maarten Asscher, directeur van Atheneum boekhandel. Het SCP heeft, op de website www.tijdsbesteding.nl en op maandag 31 oktober in dezelfde krant, gereageerd op deze kritieken. Deze discussie vond plaats ná de twee dagboekweken maar tijdens de periode waarin de slotinterviews werden afgenomen. Tussen maandag 27 oktober en 14 november 2005 zijn bij 200 van de uiteindelijke gerealiseerde cases de slotinterviews afgenomen (9%).
- Tussen 5 september 2005 en 20 september 2005 kwamen 6 SCP rapporten uit waaronder, op 20 september, het Jaarboek Integratie. Het eerstvolgende SCP rapport dat daarna uitkwam was op 28 oktober (Bestuur aan Banden, over jeugdbeleid).

Controle veldwerk

Alle interviewers die aan het onderzoek hebben gewerkt, zijn gecertificeerd. De respondenten kregen na afloop een kaartje gebeld met controlevragen over het interview. Indien zij bijvoorbeeld aangaven dat er geen interviewer langs is geweest, worden zij nagebeld. Een andere controle bestond uit het gebruik van vooraf vastgestelde adressen.

Van alle respondenten waren voorletters, achternaam, exacte geboortedatum, geslacht en woonadres vooraf bekend. De instructie aan de interviewers luidde dat alleen de geselecteerde respondent op het opgegeven adres benaderd mocht worden. Na de toezending van de brief aan de respondenten en de adressenlijst aan de interviewers waren geen adreswijzigingen meer toegestaan. Hierdoor is het niet denkbaar dat andere personen op andere adressen zijn benaderd. Het is echter wel mogelijk, en ook voorgekomen, dat binnen een gezin andere personen zijn benaderd dan bedoeld. Een aanwijzing daarvoor is het niet overeenkomen van de vooraf bekende geboortedatum en het geslacht met de ingevoerde geboortedatum en geslacht voor de respondent. Dit is vastgesteld voor drie procent van de deelnemers (zie bestand de variabele 'overeenkomst_sample_opgaveresp').

Tijdens het veldwerk is hierop gecontroleerd. Interviewers bij wie dit meermalen voorkwam is gevraagd naar het waarom. Daarbij bleek het soms te gaan om interviewers die bij het gezinsinventarisatievragenblok (hier werd geslacht en geboortedatum ingevuld) niet met de respondent begonnen maar met de hoofdkostwinner. Soms kan een interviewer het gegeven verkeerd hebben onthouden (de vraag was een herhaling en dat leidt bij sommige respondenten tot irritatie). Het is uiteraard ook mogelijk dat interviewers de verkeerde persoon hebben benaderd. Dit kan voorkomen als de initialen van de geselecteerde persoon overeenkomen met die van andere gezinsleden. In eerste instantie was de leeftijd en het geslacht ook niet goed toegankelijk voor de interviewers.

In de slotvragenlijst is het gezinsinventarisatieblok herhaald voor die interviews waar onduidelijkheid over bestond. Op deze manier is eenduidig vast te stellen of de koppeling van een basisinterview aan een slotinterview toegestaan is. Indien daadwerkelijk een niet geselecteerde persoon in een gezin is ondervraagd (zowel slotinterview als basisinterview) dan is dit interview toch als geldig meegenomen (voor 16 interviews als onderdeel van de hiervoor genoemde 3%).

Het dagboekje is bedrukt met het respondentnummer, de naam en de dagboekweek volgens het systeem. Op het dagboekje is ook de vorm van de beloning gedrukt welke door de respondent is gekozen aan het eind van het basisinterview (goed doel of cadeaubon). Dit was om discussies te voorkomen over de vorm van de beloning. De beloning werd overigens overhandigd na de inlevering van een compleet ingevuld dagboekje en de afname van het slotinterview.

Controle met behulp van beschikbare gegevens

Ongeveer een week na de start van het veldwerk (begin augustus) was een eerste gegevensbestand beschikbaar met gegevens zoals de respons, de contactpogingen, de gezinsinventarisatie en de resultaten van het onderzoek zelf. Naar interviewer zijn uitdraaien gemaakt naar het aantal fouten en het aantal gesprekken per postcodegebied. Indien nodig werden de interviewers naar aanleiding hiervan aangesproken. De belangrijkste fout is dat de gegevens die ingevoerd zijn bij de geboortedatum en het geslacht van de respondent niet overeenkomen met de gegevens die bij de trekking van de steekproef bekend waren (uit het GBA). Daarnaast mochten de interviewers in uitzonderingsgevallen een andere dan de door

het systeem aangewezen dagboekweek kiezen. Indien een interviewer hier veel voor koos, is dat ook gesignaleerd. Zie tabel 4 onder paragraaf 'Steekproef' voor minder informatie over de keuze voor een andere dagboekweek.

In de eerste maand kostte het nogal wat tijd voordat van elk adres de (eerste) contactgegevens beschikbaar waren. Dit had te maken met het gegeven dat een aantal interviewers een groot aantal adressen tot zijn of haar beschikking had, soms doordat niet iedereen even snel de gegevens van hun laptopcomputers doorstuurden naar Intomart GfK maar vooral vanwege de vakantieperiode.

Het volgende overzicht laat een aantal gegevens zien met betrekking tot de mondelinge interviews.

Tabel 9: Gegevens over het interview en de interviewers

	Gemiddeld aantal respondenten	Gemiddeld aantal gesprekken	Aantal interviewers	Gemiddelde duur gesprek in minuten
Basisinterview	40,4	18,5	156	38
Slotinterview	19,0	14,9	152	48

In totaal hebben 156 interviewers aan het onderzoek meegewerkt, de interviewer van het basisgesprek nam doorgaans ook het slotgesprek af (1 interviewer heeft 25 interviews aan een ander overgelaten). Met 450 postcodegebieden betekent dit dat de interviewers gemiddeld in drie postcodegebieden werkten.

Interviewduur

Door een misverstand is in de folder, die bij de eerste brief aan de respondenten is gevoegd, een te optimistische interviewduur opgenomen (twee keer een half uur). In de praktijk bleek de interviewduur langer te zijn. Voor kinderen was het interview korter (35 minuten slotinterview, geen verschil basisinterview). Naast de gesprekstijd was aan het eind van het basisinterview tijd gereserveerd voor het uitleggen van het dagboekje en de principes van de Nummerlijst. Bij de start van het slotinterview was enige tijd nodig om het dagboekje te controleren op de mate van invullen door de respondent. Indien het dagboekje niet volledig was ingevuld werd niet begonnen aan het slotinterview.

Helpdesk

Tijdens de invulperiode van de dagboeken konden de deelnemers aan het onderzoek advies vragen over de te kiezen activiteitcodes bij de zogenaamde Helpdesk. Zij was de eerste maandag van de invulweek 9 tot 9 uur open, de overige dagen van 7 tot 9 uur in de avond. De eerste invuldag was zondag, op deze dagen was de Helpdesk van 4 tot 9 uur open. Men kon via een gratis telefoonnummer bellen of mailen naar een speciaal voor dit onderzoek ingesteld mailadres. In totaal hebben 116 mensen gebeld of gemaïld naar de Helpdesk.

Afwijkingen van de opzet

De volgende opsomming bevat een aantal zaken die anders zijn gelopen dan bedoeld:

- Bij de verzending van de eerste brief aan de respondenten op 28 juli heeft een groot deel geen folder meegestuurd gekregen. Dit betrof alle brieven aan de kinderen (plus hun ouders, twee keer 374) en voorts 1.852 brieven voor volwassenen (postcodes 5628 DH tot aan 9728). In totaal betrof het 2.600 brieven. Zij hebben zo snel mogelijk (3 augustus) een folder nagestuurd gekregen. Opvallend is dat de respons van het basisinterview van de groepen die de folder nagestuurd is, hoger lag. Voor volwassenen was deze 47 procent zonder folder en 43 procent met folder. Overigens moet hier niet direct de conclusie worden getrokken om dit tot standaardprocedure te benoemen aangezien het vergeten gebied de regio's betrof met een lagere stedelijkheid en daarmee met een hogere respons.
- Een week na de start van het basisinterview (5 augustus) zijn een aantal zaken in de (geprogrammeerde) vragenlijst aangepast. Zo werd aan kinderen gevraagd hoe zij hun kinderen naar school brachten. De interviewers moesten de nieuwe versie downloaden.
- De (extern gedrukte) Nummerlijst bevatte een aantal tekstuele fouten in de begeleidende tekst. Zo waren voorheen vetgedrukte passages thans in een gewoon lettertype gedrukt, was één passage twee maal afgedrukt en waren enkele witregels weggevallen. In de lijsten met de codes zelf zijn geen fouten aangetroffen. Door de hoge respons bleek de oplage van de Nummerlijsten daarnaast te klein. Deze zijn in eigen beheer bijgedrukt (met een kleiner lettertype, maar zonder de fouten, 300 stuks).
- De mensen die aangaven niet in de door de computer aangegeven dagboekweek het dagboek te kunnen bijhouden (opgave aan einde basisinterview), hebben toch een boekje van de originele week gekregen. Deze groep (49 mensen) heeft direct daarna een gecorrigeerde versie gekregen.
- Met name kinderen konden het vraagblok in het slotinterview van het Milieu en Natuur Planbureau (18 doelen) niet goed invullen. Indien men dit niet kon invullen is geadviseerd, de standaardvolgorde van de aangeboden items aan te houden.
- De gegevens van een laptop zijn (vooralsnog) verloren gegaan tijdens het slotinterview. Het betreft 38 interviews. Van deze gesprekken zijn wel dagboeken beschikbaar (opgenomen in tabel 2 onder paragraaf 'Steekproef').

1.4 Bewerking van de gegevens

Alle door de interviewers in een computer ingevoerde gegevens van het basisinterview zijn gekoppeld aan de gegevens van het slotinterview en de dagboekjes. Aldus ontstaat een bestand met alle steekproefgegevens, de gegevens van de mondelinge gesprekken en de dagboekgegevens. De naam, de straat en het huisnummer van de respondent zijn niet in het bestand opgenomen; wel meegenomen is de postcode. Het bestand is opgeleverd in SPSS-formaat. Er is zowel een versie met variabelenamen tot maximaal 8 posities aangeleverd alsmede een aangepaste versie met meer dan 8 posities. De bijgevoegde tabellen zijn gebaseerd op het bestand met namen van maximaal 8 posities.

De variabelen zijn als volgt gegroepeerd:

- algemeen, zoals respondentnummers;
- de benaderingspogingen, datum/tijd en status per poging basisinterview;
- het begin- en eindmomenten van het interviews;
- de vragen van het basisinterview (variabelenamen waar mogelijk conform TBO 2000);
- de vragen van het slotinterview (variabelenamen waar mogelijk conform TBO 2000);
- de registratie van kwartieren in het dagboek (variabelenamen waar mogelijk conform TBO 2000).

De variabele *Status* is belangrijk voor een beter begrip van het bestand. Deze bestaat uit de volgende codes: geen enkele deelname respondent, alleen deelname non-respons vragen, basisgesprek plaatsgevonden zonder vervolg, dagboek beschikbaar zonder slotvragenlijst, slotvragenlijst beschikbaar zonder dagboek, compleet.

Bij de 'weet niet' coderingen van variabelen is uitgegaan van de wensen van het SCP. Bij zowel het basis- als het slotinterview is bij vragen die vanwege de routing zijn overgeslagen niets ingevuld (system missing in SPSS).

1.5 Ten slotte

Het onderzoek is uitgevoerd door Intomart GfK, dat behoort tot de internationale GfK-groep. Intomart GfK is gecertificeerd door Lloyd's Register Quality Assurance volgens de normen van NEN-EN-ISO 9001. Tevens worden de richtlijnen van de MOA (MarktOnderzoek-Associatie) en ESOMAR (European Society for Opinion and Marketing Research) in acht genomen. Deze richtlijnen zijn bij Intomart GfK op te vragen.

BIJLAGE 1

Interviewerinstructies

BIJLAGE 2

Basis vragenlijst

BIJLAGE 3

Dagboek

BIJLAGE 4

Nummerlijst

BIJLAGE 5

Slot vragenlijst

BIJLAGE 6

Folder SCP

BIJLAGE 7

Gebruikte brieven

BIJLAGE 8

Frequentie-overzichten